

ДЕРЖАВНА СТРАТЕГІЯ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИМІР

Чуприна Юлія Анатоліївна

кандидат юридичних наук,

асистент кафедри трудового права

*Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
м. Харків, Україна*

Умови формування Європейського освітнього простору та поступова інтеграція України до Європейського Союзу зумовлюють необхідність докорінного переосмислення підходів до розвитку людського потенціалу у сфері вищої освіти. Одним із ключових чинників забезпечення якості освіти, академічної доброчесності, інноваційності та конкурентоспроможності університетів є ефективна система підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників. У сучасних європейських політиках саме професійний розвиток академічного персоналу розглядається як стратегічний ресурс модернізації освіти та науки [1; 2].

Метою цього дослідження є аналіз сучасних наукових підходів і європейських політик у сфері підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників та формулювання узагальнених висновків щодо напрямів удосконалення державної стратегії України в цьому контексті.

Європейський вимір державної стратегії підвищення кваліфікації передбачає узгодження національних механізмів професійного розвитку з принципами Європейського простору вищої освіти (EHEA), рекомендаціями Європейської Комісії, стандартами якості ESG, а також практиками безперервного професійного розвитку (Continuous Professional Development, CPD), які поширені в державах – членах ЄС [3].

У контексті інтеграції України до європейського освітнього простору актуалізується необхідність запозичення та адаптації кращих практик країн ЄС у сфері мотиваційних стратегій. Досвід європейських університетів демонструє ефективність таких підходів, як індивідуалізація навчання, застосування цифрових освітніх технологій, партнерство з роботодавцями, розвиток системи академічного наставництва та забезпечення сприятливого середовища для самореалізації [4, с. 170].

Для України актуальність цієї проблематики посилюється процесами освітніх реформ, цифровізації, післякризового відновлення та потребою гармонізації законодавства і управлінських практик із європейськими підходами. У зв'язку з цим державна стратегія підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників набуває не лише внутрішнього управлінського, а й чіткого євроінтеграційного значення.

У країнах Європейського Союзу підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників розглядається як безперервний процес, тісно пов'язаний з академічною кар'єрою, оцінюванням якості викладання та інституційною автономією університетів. Європейські стратегічні документи наголошують на необхідності переходу від епізодичних форм підвищення кваліфікації до системних моделей, інтегрованих у кадрову політику закладів вищої освіти.

Так, процес підготовки педагогічних кадрів у країнах ЄС, з одного боку, визначається загальноєвропейськими стратегічними векторами та політиками, а з іншого – має виражену національну специфіку. Національні відмінності у моделях підготовки педагогів професійного навчання відображують специфічні національні контексти розвитку сфери професійної освіти та навчання. Так, відповідна іспанська модель базується на забезпеченні таких потреб: подолання домінанти індустріального детермінізму у процесі визначення потреби у навчанні та вимог до компетентності, автономність та саморозвиток цільової аудиторії, зв'язок між стратегіями розвитку професійної компетентності персоналу та загальною стратегією підприємства, поєднуваність моделі безперервного розвитку із моделлю управління персоналом підприємства, взаємопов'язаність між програмами підготовки кваліфікованих робітників та потребами регіонального розвитку. Французька модель підготовки педагогів професійного навчання передбачає врахування у процесі підготовки нових розширених функцій педагога професійного навчання (зокрема, відповідальність за організаційний розвиток та процес управління персоналом, соціальна адаптація осіб з особливими потребами) та нових сфер його відповідальності (зокрема оцінювання навчальних результатів, взаємодія із соціальними партнерами, аналіз бізнес-процесів, верифікація результатів). Фінська модель підготовки педагогів професійного навчання зацентрована на диверсифікації функцій педагога професійного навчання (зокрема розвиток існуючих компетентностей учнів, демонстрація експертизи у професійній та педагогічній площинах, фасилітація групової взаємодії) і тренера на виробництві (зокрема організація професійного розвитку працівників, вплив на усвідомлення ними важливості безперервного професійного розвитку, розвиток професійних умінь) [5, с. 62–63].

Важливу роль у цьому процесі відіграють інституційні центри розвитку викладання, програми педагогічної майстерності, міжнародна академічна мобільність, цифрові та міждисциплінарні формати навчання.

Наукові дослідження засвідчують, що саме комплексний підхід до професійного розвитку сприяє підвищенню якості викладання, впровадженню інноваційних методик та формуванню культури якості в університетах [6].

В Україні підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників регулюється нормами законодавства про освіту, вищу освіту та наукову діяльність. Водночас аналіз чинних нормативних актів свідчить про переважно формалізований характер вимог до професійного розвитку, орієнтований на кількісні показники (періодичність, обсяг годин), а не на результати навчання та якість педагогічної діяльності [7].

У контексті євроінтеграції постає завдання переходу до результатно-орієнтованої моделі підвищення кваліфікації, яка визнає різноманітність форм професійного розвитку, стимулює академічну мобільність, забезпечує визнання педагогічних і цифрових компетентностей, поєднує державні та інституційні механізми підтримки. Але без чіткої державної стратегії та фінансових стимулів університети часто не здатні забезпечити сталість програм професійного розвитку.

Одним із ключових елементів європейського виміру підвищення кваліфікації є участь науково-педагогічних працівників у програмах академічної мобільності (Erasmus+, Horizon Europe тощо). Досвід країн ЄС демонструє, що мобільність сприяє не лише підвищенню професійної компетентності, а й трансферу інноваційних педагогічних практик та управлінських моделей [8].

Для України важливо інституціоналізувати результати мобільності, забезпечивши їх офіційне визнання, зарахування в системі підвищення кваліфікації, використання набутих компетентностей у внутрішніх програмах розвитку персоналу.

Сучасні дослідження підкреслюють, що цифрові компетентності стають базовою складовою професійного профілю науково-педагогічного працівника. Європейські підходи орієнтовані на розвиток здатності до змішаного та дистанційного навчання, використання цифрових освітніх платформ, аналітики даних та відкритих освітніх ресурсів [9]. В Україні ж цифровізація освіти потребує системного підкріплення через державні програми підвищення кваліфікації, методичну підтримку та розвиток цифрової інфраструктури університетів.

Державна стратегія підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників повинна розглядатися як складова євроінтеграційної освітньої політики, а не як суто внутрішній управлінський інструмент. Європейський вимір професійного розвитку вимагає переходу від формального підходу до результатноорієнтованої моделі, заснованої на визнанні

компетентностей, якості викладання та індивідуальних освітніх траєкторій.

Інституційна автономія університетів має поєднуватися з державною підтримкою, зокрема через фінансування, стимулювання мобільності та розвиток центрів підвищення кваліфікації. Академічна мобільність і міжнародне співробітництво повинні стати системним інструментом професійного розвитку, результати якого визнаються на національному рівні. Цифрові компетентності є стратегічним пріоритетом державної політики, що потребує інтеграції цифрового навчання в усі програми підвищення кваліфікації.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що ефективна державна стратегія підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників у європейському вимірі є ключовою передумовою підвищення якості вищої освіти, зміцнення академічного потенціалу та успішної інтеграції України до Європейського освітнього простору.

Література:

1. European Commission. European Strategy for Universities. Brussels, 2022. URL: <https://education.ec.europa.eu/sites/default/files/2022-01/communication-european-strategy-for-universities-graphic-version.pdf>
2. Zhang T. Staff development in learning and teaching at European universities. Brussels : European University Association, 2025. URL: <https://www.eua.eu/publications/reports/staff-development-in-learning-and-teaching-at-european-universities.html>
3. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG 2015). Brussels, 2015. URL: https://www.enqa.eu/wp-content/uploads/2015/11/ESG_2015.pdf
4. Антонюк В. П. Вища освіта України на шляху інтеграції в європейський освітній простір: досягнення та завдання подальшого розвитку. *Економічний вісник Донбасу*. 2021. № 2 (64). С. 169–182. URL: <https://nasplib.isoftware.kiev.ua/handle/123456789/181200>
5. Системи оцінювання якості професійної освіти і навчання в країнах Європейського Союзу : монографія / В. О. Радкевич, Л. П. Пуховська, О. В. Бородієнко та ін. ; за заг. ред. В. О. Радкевич, О. В. Бородієнко. Житомир : Полісся, 2018. 216 с.
6. Strohmeier S. Digital human resource management: A conceptual clarification. *German Journal of Human Resource Management*. 2020. Vol. 34, № 3. P. 345–365. DOI: 10.1177/23970022200921131
7. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
8. European Commission. Erasmus+ Programme Guide. Brussels, 2023. URL: https://erasmus-plus.ec.europa.eu/sites/default/files/2023-04/ErasmusplusProgramme-Guide2023-v3_en.pdf.

9. OECD. Digital Education Outlook 2021: Pushing the Frontiers with Artificial Intelligence, Blockchain and Robots. Paris : OECD Publishing, 2021. DOI: 10.1787/589b283f-en.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-582-5-68>

ЗНАЧЕННЯ КОМПАРАТИВІСТИКИ В ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Яковенко Ірина Сергіївна

*студентка бакалаврату факультету морського права
Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова
м. Миколаїв, Україна*

Достдар Руслана Миколаївна

*кандидатка юридичних наук, доцентка,
доцентка кафедри морського та господарського права
Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова
м. Миколаїв, Україна*

Компаративістика (порівняльне правознавство) є важливою складовою юридичної науки, що дозволяє всебічно досліджувати правові системи різних держав та з'ясувати закономірності їхнього розвитку. Особливого значення воно набуває в умовах активного міжнародного співробітництва та процесів правової інтеграції. Вивчення моделей правового регулювання інших країн дає змогу вдосконалити національне законодавство, адаптувати його до європейських стандартів, а також уникати помилок, пов'язаних із механічним запозиченням іноземних норм. Серед науковців, чиї праці стали основою для розвитку компаративістики, варто відзначити І. М. Ситара, В. С. Кахничя, О. І. Харитонову, Є. О. Харитонову, Р. Давида та інших.

Для визначення поняття порівняльного правознавства необхідно звернутися до сучасної наукової доктрини та правових джерел. Так, І. М. Ситар визначає компаративістику як галузь юридичної науки, що досліджує правові системи різних країн шляхом їх порівняння з метою виявлення спільних рис та розбіжностей, визначення особливостей функціонування та розвитку [1, с. 313]. З даного визначення